

Vallsjö kyrkogård

Välkomna till årets vandring. Vi är tillbaka där vi började för tre år sedan efter att ha varit på Norra Ljunga kyrkogård och Vallsjö gamla kyrkogård och det är alltså fjärde gången vi nu har en kyrkogårdsvandring. Som vanligt är det Inger Högberg och jag – Bertil Zettergren, som ska berätta. Skälen till våra val av människor är skiftande. Det kan vara att gravvården har ett speciellt utseende men det kan också vara att namnen på gravvården väcker en undran. Men först vill jag nämna lite om varför vissa gravvårdar har små skyltar som uppmanar anhöriga att ta kontakt med kyrkogårdsförvaltningen. Den nuvarande begravningslagen från 1990 reglerar bl.a. gravrätten.

Vilken innebär att man har rätt till gravplatsen under ett visst antal år. Man kan säga att man arrenderar en bit mark. Här på kyrkogården gäller gravrätten numera i 25 år men kan också förnyas under ytterligare 15 år mot en kostnad av 1 000 kronor. Om några år kommer kyrkoförvaltningen, eventuellt i samarbete med länsmuséet och kanske hembygdsföreningen, att se över de gravar där gravrätten gått ut och där ingen vill förnya den. Man ska då ta ställning till om gravvården är av kulturellt värde och därför bör finnas kvar men då i kyrkogårdsförvaltningens ägo.

Från förvaltningens sida här i Sävsjö har man fotograferat samtliga gravvårdar. De finns nu i ett lokalt dataregister. Vissa kyrkogårdsförvaltningar har lagt ut bilderna på internet men det har man ännu inte gjort här i församlingen. Vad gäller dagens vandring har vi tänkt lägga upp den så att jag hela tiden håller mig på denna delen medan Inger berättar om människor både här uppe och på den nyare delen på andra sidan vägen.

Här kommer Inger och Bertils berättelser om människor och öden.

Lovisa Björkman Wiberg

Här vilar en av de först inflyttade sävsjöborna. Samhället hade inte mer än några år på nacken när Lovisa Wiberg och hennes några år äldre syster Maria Carlsson 1869 flyttade in i det nyuppförda hotellet. De kom närmast från Jönköping där Maria ägt ett hus. Med i flytten var också en brorsdotter, Amalia. Båda systrarna var änkor. Maria Björkman Carlsson, änka sedan 1861 efter gästgivare Carl Anders Carlsson från Eksjö.

Det var alltså hon som 1869 tog över hotellet sedan den förste ägaren, kronfogde Östberg, inte klarade av åtagandet. Troligen fanns en koppling till hotellet redan tidigare för vi ser att en brorson, Anders Björkman, kommer till Sävsjö redan 1866 och skrivs som bokhållare med adress hotellet. Året efter kommer näste brorson, Nils Björkman. Också han står som bokhållare på hotellet. Plötsligt inser man att flera ur släkten Björkman har samlats på hotellet. Det var alltså inte bara människor som flyttade till Sävsjö.

Hela hotellbyggnaden lär ha flyttats från Vrigstad, som så många andra hus som uppfördes vid den tiden i Sävsjö. Man kan nästan tro att det redan då fanns en husfabrik i Vrigstad! Om Lovisa var delaktig i hotellarbetet vet vi inte då hon alltid skrivs som änka även om hon bodde i anslutning till hotellet hela sin sävsjötid Lovisa föddes 1818 i Hultebyn i Näsby socken och året därpå flyttade familjen till Bjädesjö säteri där pappan blev Rättare. 1822 flyttar familjen vidare till Åkershults säteri och pappan fick en liknande tjänst som han haft på Bjädesjö. Men 1826 avlider han och 1828 flyttar den f.d. arrendatorshustrun och sex barn till Stora Snärila i Bäckseda.

Så gör vi ett hopp i tiden. Lovisa har kommit till Jönköping och där träffar hon kanslivaktmästare Jonas Fredrik Wiberg. Han var fem år yngre än hon och född i Östra Ryd i Östergötland. Den 7

december 1849 gifter de sig. Men 10 år senare avlider Wiberg i vattusot, troligen som en följd av en hjärtåkomma. Han var då vaktmästare vid Smålands Privatbank i Jönköping. De fick aldrig några barn. Hon får därefter titeln vaktmästaränka och flyttar under flera år till olika adresser i Jönköping. 1869 flyttar hon till Hakarp men redan samma år kommer hon alltså till Sävsjö tillsammans med sin äldre syster Maria. Under några år bor Lovisa i det som vi minns som Annexet. Hon har alltid en eller två pigor skrivna hos sig. Men när systemen var 67 år drog hon sig tillbaka från hotellrörelsen och flyttade till Stockholm. Den numera adopterade brorsdottern Amalia och hennes man tog över hotellet och året var 1882.

Det var kanske också hon som sedan ombesörjde att faster Lovisa fick sin sista vila här med det vackra lilla korset. Hon blev 80 år och 31 år av dessa bodde hon alltså i Sävsjö.

Ingemar Nyberg

Vi har nu graven där en av Sävsjö samhälles äldsta företrädare ligger, nämligen bergmästare Ingemar Nyberg. Han föddes i Örebro 1830. Första gången vi läser om honom var i samband med att "Sävsjö stationssamhälles röstberättigade medlemmar" höll sin första konstituerande stämma. Han tog alltså initiativet till de s.k. stadsstadgorna, som bestod av ordningsstadga, byggnadsstadga, brandstadga och hälsovårdsstadga och som bildade underlag för det blivande municipalsamhället.

Den första stämman hölls i den största byggnaden man kunde uppbringa nämligen det då 5-åriga Missionshuset. Det var den 14 november 1882 och därmed hade en municipalstyrelse bildats. Landshövdingen, som då hette Carl Ekström, utsåg ordföranden, som i sådana här sammanhang kallades ordningsman och det blev alltså bergmästare Ingemar Nyberg som blev vår förste ordningsman. Bergmästare har sedan medeltiden varit en titel på chefen över bergsmän och Nyberg var en av endast sex bergmästare i landet. Han tillhörde Södra distriktet med Växjö som bas och med bl.a. gruvorna i Fröderyds socken som arbetsfält. En bergmästare gav alltså tillstånd till gruvdrift och såg till att gruvarbetet bedrevs på rätt sätt. Dessutom skulle han rapportera om bergshantering till Bergskollegiet. Befattningen finns kvar än i våra dagar men innehåller numera av endast en person för hela landet. Just nu är Sveriges bergmästare en kvinna!

Paret Nyberg fick aldrig några egna barn men de tog Margareta Zetterström som fosterdotter. Hon var dotter till bokhandlaren Nikolaus Antonius Zetterström och hans hustru Sofia Amalia Andersson från Göteborg. Hon var född 1873. Jag kommer att berätta mer om Margareta Zetterström vid nästa grav. Någon gång under karriärens gång blev Ingemar Nyberg riddare av Wasa-orden.

Tyvärr besvärades han alltmer av en ögonåkomma vilken tills sist innebar att han "under sina sista levnadsår på grund av fullständig blindhet levde så gott som avspärrad från den yttre världen." Och det var i det s.k. Rybeckahuset han levde. Huset, som Nyberg ägde, var ganska stort och låg där nuvarande kommunalhuset nu ligger. Han dog "efter långvarig sjukdom" i april 1902 och begravningen skedde den 3 maj. Hustrun Hilda flyttade därefter till Göteborg men ligger också begravd här bredvid sin man.

Brita Forssander

En liten sten som väcker intresset. Det är flickan Brita Forssander, som föddes 1897-01-24 i Växjö och som dog så tragiskt i Sölvesborg, mitt i sommaren 1909, tolv år gammal. Dödsfallet skedde genom ett vådaskott och betecknas i dödboken som en olyckshändelse. Redan efter tre dagar, den 3 augusti, skedde begravningen här på kyrkogården. Hon hade tre yngre syskon, en syster och två bröder. Samtliga födda i Växjö. I församlingsboken står det att hon var dotter till Kronofogde John Forssander, som ursprungligen kom från Bringetofta och föddes 1861 och hans hustru, Anna Oskaria Hellqvist, född i Charlottenberg i Östergötland 1866 och dotter till postmästaren i Sävsjö. De gifte sig i här i Vallsjö församling 1895 4/12.

John Forssanders föräldrar var handlanden Gustav Forssander och Anna Maria Rostedt. De bodde på Vrigstadvägen 1. Många känner säkert till Forssanderabacken och nu vet ni varför den kallas så. Pappa

John utbildade sig inom juridiken och blev bland annat vice häradshövding i Kronobergs län 1891 och var kronofogde i Kristianstad från 1905. Våren 1911 dog han hastigt i hjärtslag på tjänsteresa i Sölvesborg – märkligt nog i samma stad som dottern Brita avlidit två år tidigare.

John-Elof Forssander var yngre bror till Brita. Han var också född i Växjö och om honom hittade jag följande notis: ”Med bestörtning och djup sorg mottogs i de vidaste kretsar budskapet, att professorn i förhistorisk och medeltidsarkeologi vid Lunds universitet fil. dr John-Elof Forssander plötsligt avlidit efter blott några timmars sjukdom den 14 januari 1944, ännu icke fyrtio år gammal.

Morfar och mormor till dessa båda var alltså postmästare Karl Gustaf Hellqvist och Anna Louise Andersson. Dessa hade redan 1871 flyttat till Sävsjö och kom närmast från Eda i Värmland, på gränsen till Norge. Platsen som senare kom att förknippas med Morokulien – den lilla stat som Lennart Hyland en gång lanserade i ett radioprogram. De flyttade in på Kopparslagaregatan 10 där det nyöppnade postkontoret etablerades. Det var alltså det hus där nu Melins konditori idag finns.

Huset hade året innan, 1870, flyttats från Skepperstad. Här fanns sedan posten till 1900 och Hellqvist var chef för den till sin pensionering 1904. De sista åren hade familjen och posten flyttat bort till torget i den s.k. byrån – det trevåningshus som fanns där med adress Torget 1. En postmannagärning i 34 år! Jag kan dessutom nämna Britas morbror, Elof Hellquist, som också var född i Östergötland och några år äldre än Britas mamma. Han var språkforskare och i det lilla samhället Sävsjö råkade han och Margareta Nyberg träffas, hon var ju fosterdotter till bergmästare Nyberg och hans hustru. Tycke uppstod och de gifte sig i december 1895 – tre dagar efter Britas föräldrar. Hon skrev sig sedan Margareta Zetterqvist-Nyberg. Det nygifta paret flyttade sedan till Lund. Elof Hellquist dog redan 1933 men hon levde fram till 1956. Strax härintill ligger flera av familjerna Hellquist och Forssander begravda.

Sven Petersson och hans söner

Sven Petersson kom från Skepperstad, som så många andra inflyttade sävsjöbor. Han föddes i backstugan Högelid under Hjälmåkra norregård 1857 och dog 1945. Hur blev då denne man från en backstuga i Skepperstad grosshandlare i det nystartade samhället Sävsjö? När han var 21 år blev han föreståndare för en rörelse i mjöl- och grynbranschen. Den hade startats av en löjtnant Ekenstam från Fröderyd.

När verksamheten gick i konkurs fem år senare tog Sven Petersson över och etablerade sig nere vid dåvarande Roséns gård – ungefär där Klingan ligger idag. Men inte förrän i slutet av 1887 skrivs han i Vallsjö socken och den 20 maj 1888 gifte han sig med Wilhelmina eller Mina som hon kom att kallas. Hon kom från Fröderyd och var 14 år yngre än han. Tyvärr dog hon redan sommaren 1915 i brusten blindtarm på Jönköpings lasarett, endast 44 år gammal.

Sven Petersson förblev alltså änklings i 30 år. 1890 flyttade han och hustru Mina upp till ett nybyggt boningshus med magasin i hörnet Odengatan/Storgatan där idag Coop Konsum ligger. Då var sonen Gustaf redan född. Han föddes i maj 1889. Son nummer två, Carl, föddes två år senare, i slutet av april 1891. Det blev sedan dessa båda söner som med tiden övertog rörelsen och i folkmun fick de inte heta annat än Calle och Gustaf Sven Petersson.

1967 gjorde jag en inspelning med Calle Sven Petersson och ur den har jag hämtat en del personliga minnen från familjens affärsliv. Enligt honom var pappan ensam grossist i Västra härad och kunderna, som oftast var handlare i socknarna runt omkring anlätade drängar att hämta varorna. Vissa kom riktigt långt ifrån, t.ex. från Asa och de fick börja sin resa vid två-tiden på natten och kom inte hem förrän natten därpå. På baksidan av magasinet fanns en spilta där häst och dräng kunde vila ut några timmar tills det var dags att på nytt köra hela vägen tillbaka. Andra hästar bands upp vid staketet utanför magasinet. Vägarna var dåliga och på lasset kunde man kanske få på 300-400 kg. För en sådan resa fick drängen 3-4 kronor.

Till Landsbro skickades mycket på Sävsjö-Målillajärnvägen. Bland de varor som såldes mest var oljemjöl - en form av kraftfoder. I övrigt var det fläsk, salt, socker, risgryn, krita, ärtor och smör. Det mesta av det nödvändigaste alltså. Frampå hösten ökade också försäljningen av fotogen och framåt jultid var malten en stor produkt. Den kom i jutesäckar med 60 kg i varje. Upp till 12 000 kg krossad malt kunde köpas in från Klippan varje år. Vissa varor importerades bl.a. från Holland och Norge och från Island kom den så kallade slofetasillen, den bästa och fetaste salta sillen.

Kalle Ek, systerson till Sven Petersson, var den åkare som hämtade varorna vid järnvägen och körde upp till magasinet. Han hade vid sekelskiftet övertagit åkeriet av sin morfar, som gick under namnet Hörnebokalle. Senare anlätade de också en åkare med lastbil från Vrigstad. Då levererades varorna ofta direkt från järnvägen till kunden utan att passera magasinet på Odengatan. 1916 tog sönerna över även om pappa Sven hjälpte till under många år. Från början skickades beställningarna med drängarna som kom med sina hästskjuts, men när telefonen gjorde sitt intåg gick de först in till skofabrikör A.W.Nilsson och lånade hans telefon innan de installerade en egen med nr 47.

Per Schultz, den store sävsjödokumenteraren tillsammans med Elna Nilsson, skrev en gång att när han kom till Sävsjö 1899 frågade han vem av handlarna han skulle gynna. Svaret han fick var ”Ja hederliga och rejäla anse sig säkert alla vara och att rekommendera någon särskild är ju en delikat sak, men jag vill endast säga det att skänker du ditt förtroende åt Sven Petersson, så lär du aldrig bli besviken. Han hade nämligen en speciell egenhet och det var att det inte var lönt att pruta med honom. Han priser var fasta.

I intervjun berättar Calle att han och brodern Gustaf på sin middagsrast kunde springa upp till Nyhagalandet, som låg där nuvarande Eksjöhovårdsbadet idag ligger, och snabbt ta ett bad. Sven Petersson var kyrkligt intresserad och var kyrkvård här i kyrkan under flera år. Båda bröderna, Gustaf och Calle, var också trogna kyrkobesökare. Men de gick aldrig tillsammans utan man kunde se dem gå ett stycke efter varandra. Kanske tiden på jobbet, vid varsin pulpet, var tillräckligt.

År 1923 köpte bröderna Gustaf och Carl ett sommarställe ute vid Vallsjöns västra strand och detta finns ännu kvar i familjens ägo. Det sägs att de aldrig övernattade där utan körde hem till Sävsjö varje kväll även om huset var stort nog att härbärgera båda familjerna. Gustaf, den äldste sonen, gifte sig med Svea Persson och de fick dottern Inga, som i sin tur gifte sig med Heine Gunnarsson. Han är idag änkeman och bor på äldreboendet Bryggaren. Deras yngste son, Curt Gunnarsson, är föresten vaktmästare här på kyrkogården. Calle gifte sig med Alfrida, eller Frida som hon alltid kallades. De bodde på Nygatan 1 och det var där jag gjorde inspelningen. De fick aldrig några barn.

Förutom dessa båda söner hade Sven och Mina en dotter och ytterligare en son. Sonen etablerade sig i Mjölby – också i spannmålsbranschen. 1942 sålde bröderna speceriaffären till Sölve Landegren, som var deras kusin. 1964 upphörde både grosshandeln och speceriaffären. Sävsjö stad köpte in husen men sålde sedan vidare alltså till konsumentföreningen Smålands Högland.

Björn Lindequist

Här har vi en gravsten som säkert många undrat över men som få idag vet något om. Björn Lindequist föddes den 5 november 1890 i Vasa i Finland. Fadern hette Karl Oskar Lindequist och var byggmästare och modern hette Hulda Ahlberg. Björn studerade först vid Vasa svenska lycéum och av betygen framgår att han var en ambitiös och intresserad student. Högsta poäng i de flesta ämnen och särskilt duktig i latin, tyska och kyrkohistoria.

Han fortsatte sedan på den filosofiska fakulteten vid Helsingfors universitet, Institutionen för historiska studier. Efter sin filosofie kandidatexamen påbörjade han sin lic.- avhandling men under den tiden rycktes han med av starka impulser som då var i omlopp i Finland – nämligen ett allt starkare nationalmedvetande - och han hoppade av sina studier och anslöt sig till den s.k. Jägarrörelsen. Denna

rörelse hade startat redan när Finland var en del av Sverige och tagit fart under den ryska tiden då Finland kallades Storfurstendöme.

1914 bildades ett politiskt organ för denna kulturkänsla i den mäktiga studentkåren i Helsingfors. Efter resultatlösa sonderingar om möjligheter till militärutbildning i Sverige eller Danmark ställde Tyskland upp. Avsikten var ursprungligen att anordna kortare kurser, varefter deltagarna skulle få återvända hem till, som man trodde, väntande befrielseuppgifter i det egna landet. Inledningsvis lovade Tyskland att utbilda 200 man under fyra veckor. Redan i mitten av februari 1915 kunde de första "jägarämnena" avresa till Lockstedter Lager i Hohenlockstedt nära Hamburg. Till en början var det mest studenter, särskilt från de svenskspråkiga nationerna, och resorna kunde ske den vanliga vägen över Torneå. P.g.a. effektivare rysk kontroll måste hemliga etappvägar anläggas (över Kemi, över Kvarken och genom Lappland). Det var här Björn Lindequist var med. De maskerades till scouter och gick under benämningen Pfadfinder. Det bildades en egen militär enhet som senare kom att kallas jägarbataljon 27.

Björn anmälde sig den 1 mars och skrevs ut den 29 april. Totalt utbildades 1 894 jägare i Lockstedter Lager. Av dessa var ca 500 studenter och studerande, lika många var arbetare, över 300 var bönder. Efter utbildningen gick Björn Lindequist med i den s.k. pfadfindertruppen och blev plutonchef. Men tiden gick och inget hände.

Han bestämde sig då för att fullfölja sin lic-examen. Detta gjorde han vid universitetet i Zürich och året därpå, 1916, blev han klar med sin doktorsavhandling i ämnet "De romerska legionerna i Britannien". Men snart efter ankomsten till Schweiz fick han tyvärr problem med sina lungor. Han blev hes och hostade blod. Hela tiden hade han sedan till och från besvär med förkylningar. Han vårdades på sanatorium från slutet av mars 1917 till maj månad då han reste till Sverige. Då var han redan allvarligt sjuk.

I Stockholm remitteras han till Sävsjö Sanatorium av dr Alf Gullbring, överläkare och direktör vid Söderby sanatorium, som då var landets största sanatorium. Till Sävsjö kommer han den 16 augusti 1917. Han är sängliggande hela sin vistelse här och tillståndet för honom blir allt sämre. Kl 4.55 på morgonen den 26 oktober avlider han i TBC. 11 dagar innan han skulle fyllt 28 år. Mamman, Hulda Ahlberg, donerade sedan medel av sina små tillgångar till att hugfästa minnet av sin älskade son, som var hennes allt, genom att bilda en minnesfond i Björn Lindeqvists namn. Fonden är knuten till Åbo akademi och avkastningen ska tilldelas studerande från Vasa stad och med svensk härstamning, som ägnar sig åt studier inom Humanistiska fakulteten med företrädesrätt för den som studerar gamla tidens historia eller klassiska språk. Stipendiet utdelas varje år med en summa av 200 Euro eller ca 1 700:-. Gravvården är uppsatt med medel från denna fond.

Albert i Dalen och hans syskon

Vad står det på gravstenarna? Graven 1B 133-34 Albert Wilhelm 1895-09-17 i Vallsjö-1975 80 år Karl Axel 1892-04-27 f i Vallsjö-1912 20 år Elsa Marie Elisabeth f 1899 i Vallsjö-1936 37 år

Minns honom som mannen som lagade sina kläder med en bit ståltråd eller snöre. Satte sig över samhällets lagar. Rosendal som är gårdens fullständiga namn skymtar till höger en km från ruinen när man kör mot Vetlanda. Huset Albert bodde i var byggt i början på 1800-talet. I ladugården fanns på 40 talet 1 häst, 6 kor, 1 ungdjur, 3 svin, 2 får och 15 höns. Jorden var svartmylla på alvbotten. Här växte han upp med mamma Elise och pappa Anders Peter Alfred. Hans båda syskon som vilar här tillsammans med Albert är Karl Axel som dör 4/8 1912 20 år gammal på Eksjö lasarett i blindtarmsalt. bukhinneinflammation och system Elsa Marie Elisabet avlider som 37 åring. Vet bara att hon gick på hushållsskola 1922 tillsammans med Maja Högberg.

Gården håller sig också med dräng. Johan Göthberg och Vitalis Karlsson. 9 april 1910 konfirmeras Albert i Vallsjö kyrka. Tillsammans med bl.a. ett av lärare Ekedals 12 barn, Axel Rosenqvist, Ellen Viktoria Storm och Elin Antina Tengdahl.

Sedan föräldrar och syskon gått bort finns Albert kvar på gården. Han sticker ut genom att ifrågasätta etablissemang. Binder hästen vid trafikdelarskylt, går klädd i studentmössa, köper en Volvo Amazon Favorit för 13.500:- och fixar chaufför då han aldrig bryr sig om att ta körkort. En kvinna Emma Lindell finns med i bilden, åtminstone längre tillbaka i tiden. Hjälp i hushållet, kom på våren och försvann på hösten, så småningom för gott. Alberts lakoniska förklaring-äta och sova kan man göra ensam.

1961-04-27 kunde man läsa i Smålands Dagblad "Till Kungs om koport under fartsträcka." Stor bild på Albert och några vettskrämda kor. Han har då gått till kungs och regering som det hette på den tiden om högsta instans. Vägförvaltningen i länet har sagt nej till en koport under nybyggda 127- an. Detta har fått Alberts bägare att flöda över. "Det innebär fara för mig och mina kritter att 2 ggr om dagen passera denna hårdtrafikerade motorväg. Mina 75 tunnland ägor, där ägofiguren är oval, har styckats på längden. Finfin skogsmark, 34000kvm, har skövplats. En 40 m bred gata försvårar brukandet". Att han gått med på en ersättning av 10-15 öre/kvm skyller han på blåögd barnatro. Men vi som mötte Alberts plirande intelligenta ögon går inte på bilden av godtroget byorginal som han försökte skapa. Albert var en flitig kyrkobesökare, så det här med barnatro kan ju vara sant. Sommartid kunde man se honom komma från Vallsjö gamla kyrka, på cykel iklädd svart kostym (aningen dammig) och keps. Vid sin död 1972 testamenterade han 72000 kr till kyrkan. Vi lämnar Albert och drar oss mot Gröndal 18 Kopparslagaregatan.

Gerda Ekblom

Grav 1B 309-310 Pappa 1854-08-28-1934-02-16 Mamma 1854-04-25-1928-12-08 Reinhold 1887-12-15-1924-04-30 Gerda 1890-11-30-1972-05-24

Gerda Ekblom Lång, kraftig och manhaftig med stora svajiga hattar kunde hon ses på Köpmangatan och Kopparslagargatan. Född i Nässjö, kom som 5 åring till Sävsjö, dotter till polisuppsyningsman/distinktionskorpral Sven E. känd under namnet Jumbo.

Familjen flyttade 1898 från den sk byrån till Gröndal 18. Hörnhuset Brädgårdsgatan /Kopparslagaregatan. Hon står som husägare där 1923-36. Bor där hela sitt liv, med ett mellanspel i tingshusvaktmästarbostaden, tills hon 1957 som pensionär flyttar till Odengatan. Gerda börjar efter skolan som skrivbiträde hos häradshövding Fredrik Landegren där hon stannar i 25 år.

Öppnade därefter eget. Skrivbyrå, inlämning av tvätt och fastighetsaffär. Ovanligt med en kvinna som fastighetsmäklare på 30-40 talet. Duktig affärskvinna och kunnig i fastighetsbranschen. Mellan affärsuppdrag o diverse uppdrag åt olika myndigheter med utredningar odyl vikarierar hon som lokalredaktör. Hon är ombud för försäkringsbolagen Allmänna Brand och Valand. Lotta och med i Röda Korset. Färgstark personlighet. Hederskvinna, kamratlig, flärdfri och älskvärd. Så beskrivs hon 1950 som 60 åring.

Pappa Sven-Jumbo, inte för att han kom sist utan p.g.a sin kroppsform. Född i Forserum. Polis, korpral och tingshusvaktmästare efter och före sin pensionering 1920. "I sa inte slöss pojkar!" löd hans råd till busarna. I första giften får han en dotter Serafia Agvilina Eufemia som flyttar till Stockholm. Med de namnen kan inte stanna kvar i landsorten. Gift andra gången 1889 med Anna Lisa Olofsdotter , mamma på gravstenen, f. 1854 i Elfsborgs län. Då finns redan lille Reinhold. Barnen 5 st: Johannes Oskar Reinhold f.1887-12-15 i Barkeryd Nässjö Anna Gerda Teresia f. 1890-11-30 i Barkeryd Hanna Hilda Viktoria f. 1893-09-25 i Barkeryd Karin Astrid Elisabet f. 1896-11-17 i Vallsjö Hilma Agneta Catharina f. 1898-03-08 i Vallsjö Vid sin bortgång 1972 sörjs Gerda av syster Astrid i Nässjö och syskonbarn. Ingen man skymtar någonstans. Går vidare mot Ekbloms granne.

Emma Lomell

Emma Lomell 1859-11-02-1951 Nora Karlsson 1890-04-02-1958-09-06 Lilla Hildur 1897-10-28-1922-??-28

Emma pionjär i affärsvärlden. Startade en av de första butikerna i Sävsjö. Helylle affärskvinna och härskarinna över ett fastighets imperium. Hon kom att äga minst fyra fastigheter runt Kopparslagaregatan. Färgeriet vid Torkån Gröndal 31 c. drivs av hennes bröder Karl Johan Lomell (Peterson) och Frans August Lomell. Senare kommer Emma att stå som ägare till Färgerihuset + det s.k. Apotekshuset med gaveln mot Järnvägsgatan + Hörnhuset Kopparslagaregatan./V.Järnvägsgatan + 2 hus vid Kopparslagaregatan och Ljungska fastigheten i Forssandrabacken. När Emma kom till Sävsjö 1889, startade hon manufakturaffär. Manufaktur står för ett något mellan hantverk och industri.

Emma Matilda Samueldotter f 1859-11-02 (ibland 03 ibland 12) i Rösås, Nävelsjö. Fader Samuel Peter Jonasson född i Vallsjö Moder Johanna Simonsdotter född i Hultsjö. Syskon Kristina Charlotta f 1853 i Vallsjö Karl Johan Peterson Lomell f. 1855 i Vallsjö färgare (med g) (Emma f 1857) Frans August Algot Samuelsson Lomell f 1862 dräng sedan färgare. 19 år gammal flyttar Emma Samueldotter till Komstad Backegård (Gästgiveriet) som piga. Arrendator och traktör är då Johan Malkolm Svensson (farfar till Agne Svensson). Flyttar 1882 till Sävsjö Mellangård som piga. 1885 till Malkolms ö (där finns Betty Plym). Samtidigt flyttar en Sven Anders Erling Lindqvist dit. Finns samband?

Ett år senare föder pigan Emma en son Karl Anders Harald. 1889 flyttar Emma Samuelsson och sonen 3 år till Gröndal . Hur kunde hon med en mager piglön lyckas starta Hvetlandaboden. ”Emma S-son Lomells Manufaktur, Klädeshandel och bosättningsartiklar, Hemslöjd af Tricot och Vadmal, Hvita varor, Filtar och Schalar.” Står det på den långa affärsskylten på linneväv. 1904 kom skylten som präglade gatubilden många år. Långgodshandel. Ull eller lin togs emot eller köptes upp och vidarebefordrades för förädling. Rörelsen utökades med ullgarner, ulltröjor, vadmal och olika slag av helylle. ”Välkänd av alla V. Häradsbor för goda affärsprinciper och reellt bemötande har firman kunnat stå stark. Jubilarer är frisk och kry ” står det i notisen när Emma fyller 85 1944.

Andra frestande varor var galoscher, strandkoftor, färdigsydda herrkostymer, barn- och hästfiltar. Marknadsdagarna bjöds allmogekunderna in i hennes lägenhet bredvid butiken och trakterades när de kom med sina ullknyten . Abdon Petersson skriver 1957 . ”En kreaturshandlare från Hjärtlånda rusade in i Lomells affär barbant och utan byxor ”Hit med ett par mollskinnsbyxor kvickt”, skrek han bland alla kunder. Strax hade han ett par sådana blänkande nya på sig. Kreaturshandlaren hade varit i Skåne med en vagnslast djur och fått med sig en oherrans massa loppor. Under hemresan skulle han rista byxorna en sista gång med hjälp av vinddraget på tågets plattform, men vid Carlssons såg blev sekundmetrarna för många och där stod mannen tomhänt och barbant. Vid perrongen kastade han sig av tåget på baksidan och sprang direkt till Emma Lomell där han visste att hjälp gick att få”.

Elna minns: Affären var trång och mörk, många varor på hyllorna och disken och på krokar i taket. Skyltningen var hon inte så noga med. De båda fönstren var proppfulla med klädesplagg även de mest intima vilket chockerade. Men nog kastade de mest pryda en blick på lamakalsongerna, de fullfjädrade rosa snörliven, dubbla damkalsonger, flanellnattlinnen mm. Varje morgon vid öppnandet hängde man ut varor på gatan med hjälp av Nora Karlsson och en speciell käpp. Nora Karlsson Anna Jenny Eleonora Karlsson från Nävelsjö. Handelsbiträde. Systerdotter till Emma, kom till henne som hjälp 1910 kvar genom alla åren.

Nora fortsatte att driva butiken ytterligare några år, sedan Emma avlidit 92 år gammal. Verksamheten minskade och stängdes 1957. Lomellska fastigheten revs på 60 talet Lilla Hildur Noras yngre syster kom också som hjälp till Emma. Dog i lungsot 1922 strax innan hon skulle gifta sig. Stod lik i lusthuset i trädgården iklädd sin brudstass med vit klänning, vita strumpor, vita skor. Kistlocket var inte pålagt utan vem som ville kunde komma och se den vackra Hildur. Sävsjöborna tycks ha gått man

ur huse för att beskåda detta tragiska och kanske romantiska öde för en ung blivande brud. Nu går vi över gamla 127an.

Johan Tengdal med familj

Titlar som speglar verksamheter i Sävsjö. Skomakeriarbetare, Nätlerska, Bleck- och Koppar slagare, (hammare, städ och puts som symboler), trävaruhandlare eller varför inte glansstrykerska.

Garverifabrikör Tengdal John (Johan) 1842-06-27-1922-01-23 80 år Anna Maria 1857-03-27-1922-02-15 65 avlider med en månads mellanrum Gifte sig första gången med Johanna Catharina Mejenqvist från N. Ljunga. Hustrun dör vid 28 års ålder och har då fött 4 barn, det yngsta 1 år

Carl Johan Alfred f. 1876 Elof Leonard som bara lever 2 månader Axel Elof 1878-1927 ligger i grav 1B 361-62 Anna Vilhelmina f. 1880 Johan gifter om sig ett år senare med Anna Maria som kom som piga till familjen och gifte sig med John i november 1882. De fick barnen: Gustaf William Leonard f. 1882-12-14 en månad efter vigseln. Signe f. 1885. Konfirmerad i Pjätteryd och gifter sig med trävaruhandlare Anton Andersson Gustav Edvard f 1888-1918 ligger i samma grav som sin halvbror Axel Elof. Tekla f. 1891 -1973 Elin Antina, f. 1894 dör nyårsafton 1975. Konfirmerad samtidigt som Albert i Dalen. Carl Johan Wilhelm f. 1898 Garvare Johan ,27 år, kommer från Forserum 1869. Var med och byggde upp Sävsjö. Byggde 2 hus på Gröndal 15 Köpmangatan 7-9. Bostad, garveri, lager och läderhandel. Tengdalhs Garfveri och Läderhandel står det på skylten. Huset byggt i vinkel den längre delen mot ån. Bakom huset torklador och barkkar. Mycket vatten och ekbark. Driftig, köpte även ett hus Skogsgatan 9 och ägde en fastighet på Gröndal 16. Gemytlig, trevlig och lite originell man. Affärsman men inte så intresserad av affärlivets högre finanser och mysterier. Historier. Delade gårdsplan m Emil Andersson. Irriterade sig över att det på fakturorna stod ”transport” på varje sida eller undrade över vad så många spirellor använts till i garveriet. Hade inte en tanke på att han hade 4 döttrar som var kunder hos den käre Emil A. Drev företaget en bit in på 1900-talet. Hade 2 anställda bla. Anders G Roschester visslande värmlänning, trumslagare, bleckslagare och garveriarbetare.

Systrarna Elin och Tekla flyttade 1932 till Sandsjövägen 14 Liljerum från garverihuset vid Köpmang. Tekla jobbade med paketutlämning på Posten och hade skolhushåll f sävsjöungdomar i Växjö, Västerås och Jönköping. 1966 flyttade de till Vallsjösidan. Vad försörjde sig Elin på? Lämnar Gröndal

CA Rodin, Carl August

Kommunalnämndsordföranden. Småland runt 1932.”Vallsjö sockens finansborgarråd.

Dyster uppsyn trots att han vevat flera trevliga lustspel på sin ägandes biograf.” Bleckslagare från Västergötland. Hjälpte elektriske Johansson med filmvisning i Godtemplarlokalen. 1919 egen biograf. Även scen på Röda Kvarn. Värmlänningarna med Rose-Marie Lidholm som Anna och Melker Jonsson ”Blarren” som Löpar-Nisse. Dyster pga ortens dåliga finanser och arbetslöshet och dryckenskap. Ser fram emot stadsblivandet, allmän folkpension och kommunalisering av sprit och ölhantering.

Dog på sin post. Halkade i källarnedgången under biografen dagen före julafton 1937.

Flaggstyrman John Johan Moberg 1879-02-03-1954-04-22

Kom till Sävsjö på 30-talet. Bodde på Nygatan. Gift med Selma f. Rydstedt från Skepperstad som drivit kaféörelse på Kopparslagaregatan. Flaggstyrman, flaggkonstapel och flaggmaskinist är underofficersgrader inom den svenska marinen fram till 1972. En flaggstyrman tillhör någon tjänstegren inom vapenavdelningen: navigation, torped, artilleri, min, ubåtsjakt, signal etc. Till graden läggs då denna, till exempel flaggnavigationsstyrman, flaggubåtsjaktstyrman osv. Specialistofficerare i flottan • Flaggstyrman 31 olika grader i försvaret plus 23 gamla beteckningar Yrkestecken för flaggstyrman är en fartygsratt. Som gradbeteckning bärs två smala galoner. Vid Johan Mobergs begravning märks blommor från sjöofficerssällskapet i Karlskrona och från Kamrater i 1894 års skeppsgossar.

Petrus Svensson 1900- 1980-12-10

Nina Mai 1904-1944 Konditor och elitidrottsman. En märklig blandning kan tyckas.

Idrottsmeriter 3.75 i stav. 2 svenskt rekord i tyngdlyftning. 17 distriktsmästerskap varav 10 i friidrott. 133 mästerskapsmedaljer. Under IFK Sävsjös storhetstid på 30 talet dess mest lysande stjärna. Medaljsamlingen finns i kaféet sommartid.

Sedan han lagt spikskorna på hyllan åter på svenska idrottsvärldens karta som arrangör av träningsläger. Född i Eksjö som nr 3 i syskonskaran på 11. Bagerilära i Lindqvists bageri. bagare i Västervik. Kom 1927 till Sävsjö. Anställd av Carl Sandberg på Grand Café Storgatan 8. Tog hjälp av sin broder Evert. 1930 övertog han rörelsen och utökade med uteserveringen Högaloft på Högalholmen. Utsikten över ruinen, sjön och kyrkan var betagande. Där föddes tanken på något liknande vid Vallsjön. Han köpte 1935 ett markområde med strandrätt som avstyckades från fastigheten Henriksbo av Erik Petersson f 10 000 kr. Markområdet kallade han Vallsjöbaden. Öppnade anläggningen 8 juni 1935 .

Vallsjöbaden blev känt som Smålands Vålådalen och förlägningsplats för idrottsläger, instruktionskurser mm. under 30-40 talen. Smålands idrottsförbund. Sv. Cykelförbundet, Sv. Boxningsförbundet och Sv Brottningförbundet var samarbetspartners. Många kända idrottsmän tränade i Vallsjöbaden. Brottarnas rikstränare Robert Oksa besökte Vallsjöbaden. Blivande världsmästaren i tungviktsboxning The Champ Ingo var här som ung 1947 och tränade. I Torsetboken finns bild på Ingemar Johansson från detta tillfälle tillsammans med Nore Wallersjö.

Cykelklubben Ymer med sin stjärna Harry Snell, tränare och massör var här. Luften måste varit tät av liniment , svett och kanske lite hårvatten. Sävsjöungdomar köpte ett militärtält som de placerade i Vallsjöbaden. Petrus skaffade en kiosk som han uppförde i Vallsjöbaden.

1937 köptes mangårdsbyggnaden på Muntarp som plockades ner av Artur Andersson och Artur Svahn och Helmer Svensson och uppfördes här. 1939 blev det bastu där dansbanan nu ligger och skidbacke byggdes i slutningen. Senare tennisbanor och idrottsplats. Idrottsplatsen, Smålandsvallen, 1949 byggdes med hjälp av Ing 2 i Eksjö. Idrottspaviljong för inomhusträning för brottare och boxare kom också till. Vallsjöbaden blev Petrus livsverk och kommer fortfarande till nytta och glädje för många av oss.

Men bakelserna då? 1942 överlät han Grand Café till Olof Wennberg och bosatte sig i Vallsjöbaden dit han tog med namnet Grand Café. Grand Café öppnar 1952 på Eksjöhovgårdsvägen 10, konditori och bageri, moderna ljusa o hygieniska lokaler. Beställningar mottages. Öppet alla dagar. Tel 681 1971 annonserar Grand Café o konditor att man serverar gott kaffe. Tel 111.

1962 såldes Vallsjöbaden till Sävsjö stad f 120.000:- och arrenderades sedan ut till olika hyresgäster de senaste decennierna IOGT-NTO Privat kanske inte livet gled på en räkmacka precis .Tidigt änkeman, han flyttade på senare år samman med Astrid Roos även hon änka. Han hade för det mesta dålig ekonomi. Sina sista år rullstolsburen. Spelade schack på Grand Café fd Wennbergs. Aktiv i WF. Avlider 1980 12 oktober efter lång tids sjukdom. Sörjes av syster, svåger, vänner och bröderna i WF. Mot järnvägen!

Järnvägstjänsteman Anders Peter Nygren 1874- 1953- 07-10 Med hustru Augusta

Kontorist vid SJ. Sturegatan 22 . Född i Moheda. Tjänstgjort i Hässleholm och Malmö. Kom 1928 till Sävsjö. Sympatisk med jämnt och glatt humör. Sörjes av maka, dotter o måg när han dör.

Titlar /yrken vid järnvägen Stationskarl Storck, P Jonsson, Liljeqvist, CJ Mogren, J Möller, Alm, Elfver O, N Häggqvist, Banmästare Otto Andersson, E Carlsson, J Holmqvist, Samuelsson Stationsskrivare O Andren, G Sjöberg Stins Claes Petersson, G Bohlin, Holm, E D Ring, JV Jansson,

Kull, G Nilsson Stationsinspektör Lindhé Trafikbiträde P Crona Stationsförman Ekelund FO Extra Banvakt KG Gustafsson Banarbetare Edvin Olsson Vagnreparatör Johan Hutqvist Bokhållare Frans Ferd. Kjellberg Omlastare Bernhard Lundgren Trafikmästare Malte Lundgren Banvaktsförman Karl Rydberg Banvakt Frans Vilhelm Petersson "Bompelle" Vågskrivare fanns vid järnvägen och i gruvor en slags bokhållare/kontorist.

Sällströmsgatan kallas ibland för Schailandliden efter vågskrivare Schailand. Vagnförman E Sjöqvist Nattvakt Henrik Stenberg

Ängeln Vanja Taikon 1960-2011

Vår älskade, kära mor, systrarna, syskonen förekommer, men inte bröderna. Gravsten vald av hennes fyra bröder. Lasse, Marckoni, Verne och Lennart. Hon följdes till graven av närmaste familjen samt distriktsköterska Gurli Hultman och lärare Ulla Björk.

Minns denna zigenarflicka. Kort till växten även som vuxen. Alltid i mamma Ingeborgs sällskap. Sjuklig med njurproblem. Hade säkert farit illa då familjen fortfarande var utan fast bostad när hon föddes. Ingeborg Taikon, en stolt kvinna, Vanjas mamma blev änka strax efter det man blivit bofast. Kärvt att försörja 5 barn så det förekom att hon gick runt och lånade pengar med sin guldring som pant.

Mamma Ingeborg föddes 1930 i ett dragigt och kallt tält i Örnsköldsvik. Fick aldrig stanna mer än ett par veckor på varje plats. Ingeborg berättar att när hon växte upp var människor rädda för zigenare. Hon fick aldrig gå i någon skola utan det var en snäll gammal tant som lärde henne läsa. Gifte sig vid 17 års ålder med Frans Taikon. När äldste sonen föddes bodde de i tält på Öland. Förlossningen skedde i ett litet hus i Böda. Det var svårt att sköta en baby vintertid i ett tält. De båda yngsta, tvillingarna Lasse och Verne däremot är födda på BB i Eksjö och har aldrig bott i tält eller husvagn. Inställningen till zigenare/resandefolket kan illustreras med att engelsmännen har ett ord tinkers för fifflare, tattare, fuska, greja, mixtra. Tinker är ju namnet på en fläckig häst med lugnt temperament och goda egenskaper. På 1600 talet släppte resandefolket sina ston utefter vägen för betäckning. Valde då med omsorg vilket gav yppersta kvaliteten.

Galina Kasakova 1922-06-07-2002

Balettdansös som sett sig om i världen? Många frågetecken runt denna kvinna, född i Kina. Utbildade sig till balettdansös någonstans. Dansade på någon eller några scener. Så hamnar hon här på småländska höglandet. Vem kände henne? Man såg henne som en liten dam med typisk balettgång och lila basker, arm i arm med mamma Olga Kasakova som ligger en bit härifrån. Vet du något mer, så berätta!

Trolle ur tidningsarkivet

"Det är HM Konungens födelsedag i början på 60 talet 21 skott har avfyrats från salutbatteriet på Skeppsholmen trots att kungen är i London. Skolgossen Trolle kommer inrusande på tidningsredaktionen under frukostrasten. Hälsar artigt men har bråttom. Vad har kungen för nummer? Nummer? Fröken sa att vi skulle ta reda på vad kungen har för nummer för han fyller år idag. Krag-,sko- eller tel.nummer? Jag vet inte säger Trolle men kungen kanske vet. Får jag låna telefonen. Fram med katalogen Kungens stab 08/100963. Hallå god dag det är Trolle Taikon i Sävsjö, träffas kung Gustaf Adolf? Efter en stunds förtroligt samtal säger Trolle tack och lägger på luren. Snäll farbror som sa att kungen inte var hemma men har nr 6." Graven 11 2C 427 Trolle Taikon 1952-72. Dör vid 20 års ålder. Njurproblem. Frans Taikon 1920-1965 Ingeborg 1930-2004

Frans bleckslagare är bara 45 år när han dör. Stor begravning med hela släkten. Släkten håller ihop och får ersätta både fosterland, hembygd och vänne. Zigenarna kom för 600 år sedan till Europa, en kontinent som huvudsakligen levde på jordbruk. Kunde inget om jordbruk och kunde inte skaffa sig

jord. Då måste man hitta något som människor kan vilja betala för. Förtenna kopparkärl, spå och roa den fasta befolkningen med spel och dans. När alla var spådda allt förtent, måste man ge sig av. ”Du ser käre vän, mynten är runda. De rullar från oss och vi måste springa efter för att få tag i dem!” har en zigenare sagt på tal om att flyttandet inte en drift utan en vana. 1961 kom familjen till Sävsjö där de parkerade sin husvagn vid Kvickarliden. De hade tänkt stanna någon vecka. De möttes dock av omtanke från kommunalpolitiker och socialtjänstemän. Man hade då börjat uppmärksamma zigenarnas situation. Barnen kunde börja skolan och familjen fick ett riktigt hem. Ett falurött hus på Skogsrundan. Erik Petterson socialnämnden, politikern Martin Gustafsson och Bertil Bohman då polis, var drivande för att få familjen

Taikon bofast. Bertil B minns att det kändes som en självklarhet att hjälpa Frans och hans familj. De ville slippa kringflackandet och ge barnen en lugn uppväxt. De tre bröderna Taikon som bor kvar har jobbat i kommunens förråd, på vägverket och i skogen. Så här sa familjen Taikon när de fick frågan vad som varit bäst med att bosätta sig för gott i Sävsjö: ”Att vi fick en riktig bostad och kan röra oss fritt utan att någon tycker att vi är konstiga. Och vi fick lära oss läsa och skriva.” Självklara rättigheter!

Avsluta med ett tips Kyrkogårdsturism Montparnasse i Paris. André Citroen har en liten, liten bil på sin grav. Charles Pidgeon har sig själv och sin hustru i naturlig storlek och i brons liggande på gravhällen till synes lugnt småpratande före sovdags.

Kan du berätta mer kontakta:
bertil.zettergren@gmail.com